

Огляд соціальної згуртованості на українських територіях, які були або наразі є окупованими російською армією

Січень – березень 2024 року | Україна

У період з грудня 2023 року по березень 2024 року фахівці Ініціативи REACH провели дослідження з метою відстеження динаміки соціальних відносин з початку повномасштабного вторгнення на українських територіях, які наразі окуповані або були окуповані певний час російською армією. Отримані дані з територій, над якими було відновлено контроль Урядом України, та окупованих територій було зібрано, проаналізовано та опубліковано у формі короткого звіту, доступного за запитом. У даному стислому огляді представлено методологію та ключові висновки зі звіту.

Ключові висновки

Огляд соціальної згуртованості на територіях, над якими відновлено контроль Урядом України

- Попри те, що під час більшості ОФГ учасники повідомляли про **покращення горизонтальних соціальних відносин у своїх населених пунктах з початку повномасштабного вторгнення**, так само **говорили і про посилення поляризації суспільства**, коли відбувається зближення одних людей і відчуження інших. На це впливає багато різних факторів – від статусу переміщення до сприйняття позиції людини під час окупації.
- **Гуманітарна допомога вказувалася як основний фактор, який впливав на рівень горизонтальної соціальної напруги.** Зокрема, **критерії відбору набувачів допомоги сприймалися як несправедливі або занадто жорсткі при відсутності розуміння процедури надання допомоги.** Це може свідчити про потребу у проведенні гуманітарними організаціями подальшої роботи з роз'яснення населенню процесу формування (та причин встановлення) цих критеріїв.
- **Вертикальні соціальні відносини суттєво відрізнялися в усіх населених пунктах**, причому довіра до місцевих органів влади (обумовлена суб'єктивністю сприйняття населенням поведінки та публічних заяв представників влади під час і після окупації) була визначальним фактором. **Залученість у процес відновлення, прозоре спілкування та уникнення стигматизації груп людей у зв'язку з їхніми рішеннями щодо переміщення під час або після окупації були визнані найкращими практиками**, які формують довіру в суспільстві і безпосередньо покращують гуманітарну ситуацію. Брак взаємодії між місцевими жителями та органами влади може призвести до формування викривленого уявлення органів влади про потреби громади, що в свою чергу вимагатиме вжиття гуманітарними організаціями заходів з мінімізації наслідків (незалежні оцінювання потреб, моніторинг після надання допомоги тощо).

Огляд соціальної згуртованості на окупованих територіях

- За словами ключового інформанта з числа членів громади та гуманітарних працівників, **відносини між місцевими жителями та представниками влади, встановленої Російською Федерацією (РФ), були здебільшого негативними**, причому загальне невдоволення серед опитуваних свідчить про те, що погіршення цих вертикальних відносин є основним фактором, який підриває соціальну згуртованість на окупованих територіях України.
- **За отриманою інформацією, горизонтальні соціальні відносини у цих громадах були напруженими переважно через різні політичні погляди**, причому деякі КІ безпосередньо пов'язували напружений характер відносин з окупацією. Попри негативне ставлення до прихильників РФ, що породило страх та недовіру, дехто з КІ зауважив, що горизонтальні соціальні відносини покращилися, оскільки люди стали більше підтримувати один одного.

Контекст та методологія

Чому потрібно працювати над соціальною згуртованістю на звільнених територіях України?

У багатьох дослідженнях, проведених протягом 2023–2024 років, ключові інформанти та місцеві жителі висловлювали **занепокоєння щодо соціальної напруги у своїх громадах, з одного боку, і напруги між місцевим населенням та органами влади у прифронтових населених пунктах (МГС, Міста, які повернулися під контроль України)**, з іншого. До зазначених факторів, які посилюють напругу, відносять статус переміщення (ВПО, люди, які повернулися, непереміщене населення) та нерівний доступ до гуманітарної допомоги.

Спираючись на попередні дані та дотримуючись підходу, закладеного в аналітичному опитувальнику Індексу соціальної згуртованості та примирення (SCORE), який розрізняє горизонтальний (громадянин-громадянин) і вертикальний (громадянин-державна установа) аспекти соціальної згуртованості (**SCORE 2021**), фахівці REACH **звужили область дослідження до вивчення горизонтальних та вертикальних соціальних відносин у населених пунктах, над якими відновлено контроль Урядом України**. Під час аналізу отримані дані було дезагреговано за статусом переміщення (непереміщене населення, особи, які повернулися, внутрішньо переміщені особи (ВПО)).

Інформацію було зібрано в рамках **двох досліджень, проведених фахівцями REACH** у період з грудня 2023 року по березень 2024 року:

- **Дослідження 1:** 18 обговорень у фокус-групах (ОФГ) у 3-ох містах у період з грудня 2023 року по січень 2024 року: Ізюм (Харківська область), Херсон (Херсонська область) та Тростянець (Сумська область). У кожному місті було проведено по два ОФГ з непереміщеним населенням, особами, які повернулися, і ВПО.
- **Дослідження 2:** 10 ОФГ з місцевими жителями у 4-ох населених пунктах Херсонської та Харківської областей на територіях, над якими було відновлено контроль Урядом України, і 25 інтерв'ю з КІ, які є членами громад або представниками організацій та волонтерами, які залучені до гуманітарного реагування на окупованих територіях України. Інтерв'ю та ОФГ було проведено у період з лютого по березень 2024 року.

Контактна інформація

Щоб ознайомитися зі звітом з обмеженим доступом, будь ласка, залиште свій запит за електронною адресою impact.ukraine@impact-initiatives.org, зазначивши у темі листа «**Запит на аналітичну інформацію: звіт про соціальну згуртованість**».